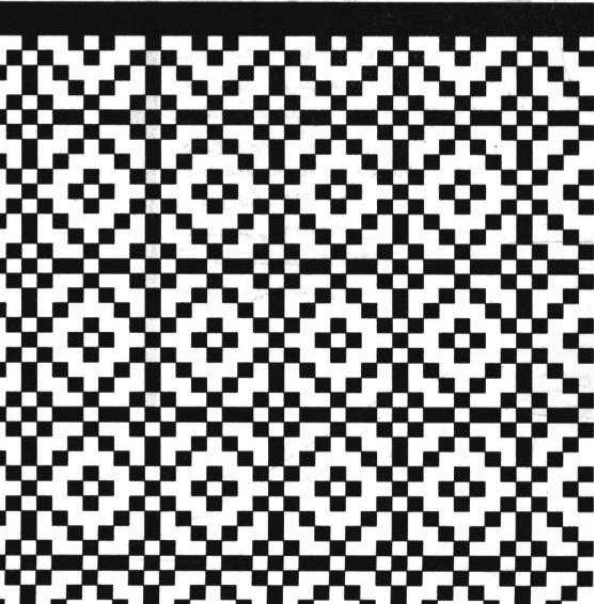

نویسنده:
حمید رضا هاشمی اسکوئی

درک مفاهیم موسیقی

(تغوی - شنیداری)

www.ketab.ir

سرشناسه: هاشمی اسگویی، حمیدرضا، ۱۳۶۷-

عنوان و نام پدیدآور: درک مفاهیم موسیقی (تئوری - شنیداری) // حمیدرضا هاشمی اسگویی؛ ویرایش سحر چیدری.

مشخصات نشر: تهران: پارت، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری: ۳۶۴ ص.: پارتیسیون.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۶۶۴-۱۴-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: چاپ قبلی: پارت، ۱۳۹۸، (۲۴۰ ص.).

موضوع: موسیقی -- آموزش

Music -- Instruction and study

رده بندی کنگره: MT۱

رده بندی دیویی: ۷۸۰/۷۱

شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۴۳۳۹۹

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

درک مفاهیم موسیقی (تئوری - شنیداری)

نویسنده: حمیدرضا هاشمی اسگونی

ویرایش: سحر چیذری

گرافیک: استودیو ملی (مدیر هنری: امید نعم‌الحبيب؛ طراح گرافیک: مهسا قلی‌نژاد)

مدیر فنی: شروین مفیدی

صفحه‌آرایی کتاب: دفتر انتشارات پارت، سونا خرامان

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: بهار ۱۴۰۱

نوع کاغذ: بالکی ۶۰ گرمی هلمن سوئدی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۶۶۴-۱۴-۳

کلیه‌ی حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به انتشارات پارت است

آدرس: تهران، خیابان انقلاب، ابتدای خیابان فخر رازی، پلاک ۸۷

تلفن: ۶۶۴۸۵۰۱۳ - ۶۶۴۰۵۶۲۷

«اجرای قطعات به صورت آنلاین در وبسایت انتشارات پارت در دسترس است.»

www.partpublication.com

@partpublication

فهرست

۱۳	پیش‌گفتار.....
۱۹	فصل اول: صدای موسیقایی.....
۲۳	مؤلفه‌های اصلی صدای موسیقایی.....
۲۴	حامل.....
۲۵	نت‌های موسیقایی.....
۲۹	حامل مضاعف.....
۳۱	کلیدهای خاص.....
۳۵	فصل دوم: ریتم، تمپو و دینامیک در موسیقی.....
۳۷	ریتم در موسیقی.....
۴۰	سکوت در موسیقی.....
۴۱	نت‌های نقطه‌دار.....
۴۳	میزان.....
۴۴	نشانه‌ی زمانی.....
۴۹	تجمیع و تقسیم ملودی (متر ترکیبی).....
۵۳	ضرب پایین و ضرب بالا.....

۵۴	میزان ناقص
۵۶	تقسیم کردن ضرب‌ها به قسمت‌های مساوی
۶۰	سَنکوپ
۶۱	ریتَم سونینگ
۶۲	سرعت، حجم و دینامیک اجرای یک اثر موسیقایی
۶۵	نشانه‌های مرتبط برای تغییر سرعت اجرای موسیقی
۶۸	روباتو
۶۹	آکسان‌های دینامیکی

فصل سوم: فواصل در موسیقی ۷۵

۷۷	فواصل در موسیقی
۷۸	نیم‌پرده‌ی دیاژونیک و کروماتیک
۸۰	انهارمونیک
۸۰	فاصله‌ی هارمونیک و ملودیک
۸۵	جدول و طرح نموداری فواصل
۸۶	فاصله‌ی ترتون
۸۷	فاصله‌های ساده و ترکیبی
۸۹	معکوس فاصله
۹۰	فواصل مطبوع و نامطبوع

فصل چهارم: گام‌شناسی ۹۳

۹۵	ساختار یک اثر موسیقایی: گام
۹۵	تاریخچه
۹۸	تعریف امروزی گام
۹۸	تنالیتِه
۹۹	گام دیاژونیک (ماژور و مینور)
۱۰۲	مینور طبیعی
۱۰۴	نشانه‌ی تنالیتِه
۱۰۵	ماژور و مینور نسبی
۱۰۶	تشخیص سریع تنالیتِه‌ی گام‌ها
۱۰۸	دایره‌ی پنجم‌ها
۱۰۹	تنالیتِه‌ی موازی: گام‌هایی با ژنیک مشترک

۱۱۴.....	گام کروماتیک
۱۱۶.....	گام پنتاٹونیک
۱۲۰.....	مفهوم مُد در موسیقی
۱۳۲.....	مُد‌هایی با تُنیک مشترک
۱۳۳.....	تشخیص نشانه‌ی تنالیت‌ه‌ی مد‌ها

۱۳۷.....	فصل پنجم: آکورد شناسی
۱۳۹.....	آکوردها
۱۴۰.....	اصوات هارمونیک (هماهنگ)
۱۵۰.....	آکوردهای گسترش یافته
۱۵۰.....	هفت
۱۶۰.....	آکورد ششش
۱۶۱.....	نُه، یازدهم و ...
۱۶۶.....	آکوردهای آلتره شده، معلق و پاورکورد
۱۷۵.....	آکورد با فواصل غیر از سوم

۱۷۹.....	فصل ششم: ملودی و همراهی آن
۱۸۱.....	ملودی
۱۸۲.....	نحوه‌ی ساختن ملودی
۱۹۰.....	ساختن واریاسیون
۱۹۰.....	تکنیک‌های رایج نوشتن ملودی و گسترش آن
۱۹۲.....	فرم‌های رایج در تاریخ موسیقی
۱۹۸.....	فرم‌های کوچک‌تر
۲۰۰.....	فرم بلوز دوازده‌میزانی
۲۰۱.....	بافت موسیقایی
۲۰۲.....	همراهی کردن ملودی

۲۰۹.....	فصل هفتم: هارمونی
۲۱۳.....	آکوردهای سه‌صدایی دارای فونکسیون (نقش) اصلی
۲۱۴.....	وضعیت آکورد
۲۱۷.....	وصل هارمونیک
۲۱۷.....	وصل ملودیک

۲۱۹	آکورد کادنس چهار - شش (K_4^6)
۲۲۰	معکوس اول سه صدایی، آکورد سه - شش و یا شش
۲۲۲	فاصله ی پنجم و هشتم مخفی
۲۲۳	معکوس دوم سه صدایی یا چهار - شش
۲۲۴	حرکت عبوری
۲۲۶	حرکت کمکی
۲۲۷	آکورد هفتم نمایان
۲۳۱	انواع کادنس
۲۳۵	انتقال

۲۳۹	فصل هشتم: مهارت های شنیداری
۲۴۱	تقویت مهارت های شنیداری
۲۴۲	فواصل
۲۵۳	گام شناسی
۲۶۵	آکوردها
۲۶۸	دیکته ی ریتم
۲۷۰	دیکته ی ملودی

۲۷۳	فصل نهم: نوشتار صحیح موسیقی
۲۷۵	نشانه های عرضی
۲۷۸	نحوه ی نوشتار نشانه های عرضی در کنار دو بل نت ها و آکوردها
۲۸۰	آریژ
۲۸۲	نحوه ی صحیح نگارش نت های نقطه دار
۲۸۳	دو بل نت نقطه دار به فاصله ی دوم
۲۸۴	خط میزان و انواع آن
۲۸۸	نشانه های تکرار در موسیقی
۲۹۳	نشانه های شدت (دینامیک) صدا
۲۹۵	نشانه ی فرمات
۲۹۶	نشانه ی بیزورا
۲۹۶	گلیساندو
۲۹۸	نشانه های تزئین در ملودی
۳۰۵	نشانه های پدال در پیانو

پیش‌گفتار

موسیقی شبیه به زبانی است که در آن ردیفی از صداها به تفسیر عواطف، احساسات و یا شرایط اجتماعی مورد نظر خالق آن می‌پردازد. به عنوان یک هنر، موسیقی محصول خلاقانه‌ی اندیشه و احساس یک آهنگساز و یا نوازنده خواهد بود. مفاهیم موسیقی، همانند دیگر رشته‌ها، پیرو کار تئوریک و عملی بوده و چیزی که ما به عنوان مفاهیم موسیقی می‌شناسیم، حاصل کاوش و بررسی آثار هنرمندان برجسته‌ی تاریخ موسیقی است.

مفاهیم موسیقی به دو شکل می‌تواند مورد بررسی و یا آموزش قرار گیرد: اولین مرحله، ارائه‌ی اطلاعات و مهارت‌های بنیادین به صورت تئوری است و هنجاری موسیقی باید آن اطلاعات را فراگیرد و مهارت‌های لازم را کسب کند. در آموختن مطالب اولیه، تمرین و تکرار بهترین راه حل برای شروع درک تئوری موسیقی خواهد بود.

موسیقی هنر آراستن صداها و تبدیل آن‌ها به توالی و ترکیب‌های معنی‌دار است. برای درک و بهره‌مندی از تمامی ابعاد موسیقی، فقط درک آن به شکل تئوری کافی نبوده و اینجاست که موسیقی باید به شکل شنیداری نیز درک و تفهیم شود. زمانی که فراگیری ساز ویولن را

نزد استاد محترم، جناب آقای بهرنگ آزاده شروع کردم، بعد از گذشت مدتی، برای درک بهتر این ساز لازم بود مفاهیم موسیقی را فرا بگیرم که در این راستا، استاد آزاده، اولین معلم و راهنمای من بودند. بی تردید بعد از آشنایی با مفاهیم اولیه، درک ساز و نواختن آن راحت تر شد. وقتی یک نوازنده توانایی تشخیص ساختار یک اثر موسیقایی را داشته باشد، می تواند بسیار ساده تر انگشت گذاری و تکنیک های خواسته شده از وی را در طول قطعه اجرا کند و همچنین مفهوم پوزیشن ها و نحوه اجرای اثر موسیقی از نظر سرعت و تکنیک را، عمیق تر درک کند و در نتیجه اجرای به مراتب شایسته تری از قطعه ی مورد نظر خواهد داشت.

یک خواننده نیز با کسب این دانش می تواند با یک گروه موسیقی همراه شود و با در نظر گرفتن قواعد موسیقی، به راحتی آواز بخواند. به طور کلی با دانش تئوری، یک نوازنده و یا خواننده قادر خواهد بود اثر هر آهنگ ساز از هر نقطه ی جهان را اجرا کند.

بعد از ورود به دانشگاه موسیقی و درک بیشتر علم موسیقی، لازم بود که آثار آهنگسازان بزرگ را مطالعه و بررسی کنم، بدین منظور باید مباحث تخصصی تری از مفاهیم موسیقی از قبیل هارمونی، فرم، ارکستراسیون و ... را فرا می گرفتم. صداها و آکوردها، ارکان اصلی ساختمان موسیقی هستند. دانش تئوری موسیقی راه های متنوعی را برای چیدمان درست این ارکان تعریف می کند و باعث علمی و دلپذیر تر شدن اثر موسیقایی شما می شود. بنابراین با کسب این دانش، می توان یک نغمه ی ساده را با همراهی سازهای دیگر غنی کرد و یا یک اثر موسیقایی کوچک را برای یک ارکستر بازنویسی نمود. به یاد داشته باشید که بدون فراگیری مفاهیم موسیقی، قادر نخواهید بود ایده ی موسیقایی خود را بیان کنید و با دیگران به اشتراک بگذارید.

در این کتاب، مفاهیم موسیقی به صورت کاربردی مورد بررسی قرار گرفته تا هنرجو پس از مطالعه ی کتاب حاضر، گرایش مرتبط با علاقه ی خود را در زمینه ی دانش تئوری موسیقی مشخص کند. این کتاب حاصل مطالعه و بررسی عناوین مرتبط در زمینه ی تئوری موسیقی

و تجربه‌ی شخصی مؤلف در حین آموزش و همچنین تجارب آهنگسازی و تنظیم آثار متفاوت است. هدف مؤلف از ارائه‌ی کتاب پیش رو، جبران خلأ در برخی مباحث مهم، که در دیگر کتب تئوری موسیقی کمتر به آن توجه شده و همچنین انتقال آسان و کاربردی مفاهیم موسیقی فارغ از هرگونه پیچیدگی بوده است. تلاش شده است که با استفاده از دانش شخصی مؤلف و تألیف نمونه‌های شنیداری، با بیان و شیوه‌ای جدید، این دانش به هنرجویان موسیقی و حتی شنوندگان موسیقی ارائه شود. لازم به تذکر است که تألیف تمرین‌های کتاب، در دو بخش انجام گرفته که در بخش اول، تمرین‌ها به موازات ارائه‌ی مفاهیم در داخل هر فصل گنجانده شده و در بخش دوم، تمرین‌های تکمیلی در جهت مرور مفاهیم ذکر شده در انتهای کتاب و با عنوان ضمیمه به همراه پاسخ تمامی تمرین‌ها آورده شده است.

یکی از مهارت‌هایی که تمام هنرجویان موسیقی باید در آن توانمند شوند، تقویت ادراک شنوایی است. به نظر مؤلف، این مهارت باید از همان ابتدای امر آموزش موسیقی به هنرجو منتقل شود. در این کتاب یک فصل به این مبحث مهم پرداخته تا هنرجوی موسیقی در کنار درک مطالب تئوری، موسیقی را با حس شنوایی خود عمیق‌تر درک کند و از آن بهره‌برد. نوشتار صحیح موسیقی، عنوان فصل نهم این کتاب است که به نظر مؤلف، مبحثی است که معمولاً از نقطه نظر مؤلفان دیگر کتب تئوری موسیقی جای مانده است. ارزش این مبحث وقتی نمایان می‌شود که یک آهنگساز قادر به صحیح نوشتن ایده‌ی موسیقایی خود نیست و در نتیجه از ارائه‌ی آن باز می‌ماند. بنابراین در این کتاب، با نگاهی کاربردی به این موضوع پرداخته شده است.

از اساتید عزیز و گرانقدر، پرفسور مارینا آقابکیان، سرکار خانم دکتر افسری، دکتر کیومرث پیرگلو، بهرنگ آزاده، حمیدرضا دیبازر، دکتر حمید عسکری، میثم معافی، نوید گوهری و پویان نادری که در محضرشان درس‌ها آموخته‌ام، کمال تشکر و قدردانی را مبذول دارم. همچنین از استاد و دوست گرامی، جناب آقای روح‌الله خورشیدی که در امر آموزش از

هیچ کوششی دریغ نکرده و همواره این جانب از ایشان بسیار آموخته و فرا گرفته‌ام، صمیمانه سپاسگزاری می‌کنم. از اساتیدی که به آموزش مفاهیم موسیقی می‌پردازند، تقاضا می‌کنم معایب، انتقادات و پیشنهادهای خود را از اینجانب دریغ ننمایند.

باید از زحمات و خدمات ارزشمند ریاست و معاونت کنسرواتوار موسیقی تهران در راستای بهبود کیفیت آموزش موسیقی به شکل آکادمیک و نیز فراهم کردن محیط آموزشی مطلوب برای هنرجویان که خود به‌عینه نظاره‌گر آن بوده‌ام، تقدیر و تشکر کنم.

در فرجام لازم است از سرکار خانم مفیدی مدیریت انتشارات پارت که نگرشی سازنده و مثبت به چاپ این کتاب داشتند، و همچنین از همکار و دوست گرامی، سرکار خانم بهناز حسینی که با ممارست و دقت، ویراست متن اولیه‌ی کتاب را به‌خوبی انجام دادند، تشکر و قدردانی کنم.

امید آن است که مطالب این کتاب در اعتلای موسیقی نقشی داشته باشد.

حمیدرضا هاشمی اسگونی

تهران